

Rentowność majątku a płynność finansowa gospodarstw rolniczych w województwie lubelskim

Wstęp

Rentowność i płynność finansowa odgrywają szczególną rolę w kształtowaniu bieżącej i przyszłej sytuacji przedsiębiorstwa. Rentowność odzwierciedla najdokładniej efektywność gospodarowania w przedsiębiorstwie [Sierpińska, Jachna 2004, s. 195]. Do oceny przedsiębiorstwa oraz zdolności kierownictwa w osiąganiu zysku z zaangażowanych w działalności środków służą wskaźniki rentowności, określane także jako zyskowość lub stopy zwrotu. Rentowność oznacza osiąganie nadwyżki przychodów ze sprzedaży nad kosztami ich uzyskania, miarą rentowności jest natomiast relacja osiąganych zysków do zaangażowanych kapitałów, lub do efektów zastosowanych czynników produkcji [Kaczmarek 2007, s. 112].

Płynność finansowa jest to zdolność przedsiębiorstwa do terminowego regulowania bieżących zobowiązań¹ [Sierpińska, Jachna 2004, s. 145]. Zdolność ta zależy między innymi od ilości środków zaangażowanych w najbardziej płynne aktywa. Im więcej przedsiębiorstwo utrzymuje płynnych aktywów np. gotówki, tym większa jest zdolność regulowania bieżących zobowiązań [Wawryszuk-Misztal 2007, s. 83]. Zmniejszająca się płynność finansowa i związany z tym wzrost trudno ściągalnych należności oraz narastanie zobowiązań jest jednym

¹Zobowiązania bieżące to zobowiązania krótkoterminowe – zobowiązania z tytułu dostaw i usług o okresie wymagalności powyżej 12 m-cy + rezerwy na zobowiązania krótkoterminowe + rozliczenia międzyokresowe krótkoterminowe. W pracy do obliczenia wskaźnika płynności finansowej posłużono się kategorią zobowiązań krótkoterminowych. Zgodnie z metodologią FADN zobowiązania krótkoterminowe to kredyty i pożyczki krótkoterminowe + raty kredytu długoterminowego do spłaty w ciągu 12 miesięcy + zobowiązania z tytułu dostaw i usług + zobowiązania z tytułów publiczno-prawnych (podatki, ubezpieczenia) + zaliczki otrzymane na poczet dostaw produktów i usług + debet na rachunku bankowym + pozostałe zobowiązania krótkoterminowe + raty zobowiązań długoterminowych do spłaty w ciągu 12 miesięcy.

z czynników świadczących o słabnącej kondycji finansowej przedsiębiorstwa [Gołębiowski, Tłaczała 2005, s. 157].

Jednym z ważniejszych czynników wpływających na płynność finansową, a tym samym i zdolność płatniczą przedsiębiorstwa jest zysk. Kategoria ta odzwierciedla możliwości rozwoju przedsiębiorstwa i stanowi podstawę pomiaru i oceny efektywności gospodarowania. Mimo że zysk i płynność finansowa są wzajemnie powiązane, to jednak często nie występują w tym samym okresie jednocześnie. Wzrostowi zysku nie zawsze towarzyszy zwiększenie dopływu środków pieniężnych, natomiast poprawa rentowności nie jest równoznaczna z poprawieniem się sytuacji przedsiębiorstwa i zwiększeniem stanu środków pieniężnych. Dlatego też obok rentowności istotne jest badanie płynności finansowej, postrzeganej jako konieczny warunek zapewnienia dalszego funkcjonowania przedsiębiorstwa, gdyż brak zdolności płatniczej w dłuższym okresie prowadzi z reguły do upadłości [Waśniewski, Skoczylas 1996, s. 271].

Zarówno płynność finansowa, jak i rentowność decydują o przyszłości przedsiębiorstwa. Badania jednak wskazują, że przedsiębiorstwo może być rentowne, ale jeśli utraci płynność finansową, to może zbankrutować. Z przeprowadzonych w Wielkiej Brytanii badań wynika, że 75–80% przedsiębiorstw, które upadły, było zyskownych w momencie bankructwa [Sierpińska, Wędzki 2002, s. 7].

Specyficznym działem jest rolnictwo, w którym płynność finansowa jest zazwyczaj na wysokim poziomie i, według badań przeprowadzonych przez Kisielińską [2003, s. 80–97], ma niewielki wpływ na ich rentowność. Jednocześnie z badań Wasilewskiego [2005, s. 112; 2007, s. 450–451] wynika, że w miarę wzrostu poziomu szybkiej płynności finansowej zwiększała się efektywność wykorzystania majątku oraz kapitału własnego. Oznacza to, że zależności między określonymi poziomami płynności finansowej a rentownością funkcjonowania gospodarstw rolniczych nie są jeszcze w pełni wyjaśnione, co uzasadnia podejmowanie dalszych badań w tym zakresie.

Cel i metody badań

Celem badań jest określenie zależności między rentownością majątku a bieżącą płynnością finansową gospodarstw rolniczych. Dobór gospodarstw do badań był celowy. Badaniami objęto gospodarstwa z terenu województwa lubelskiego, uczestniczące w polskim systemie FADN (Farm Accountancy Data Network), prowadzące rachunkowość rolną pod nadzorem Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy

w Warszawie (IERiGŻ-PIB)². Podmioty znajdujące się w polu obserwacji polskiego FADN są to gospodarstwa towarowe, mające zasadniczy udział w tworzeniu wartości dodanej rolnictwa. Za takie uznawane są te, które mieszczą się w grupie gospodarstw wytwarzających w danym regionie FADN co najmniej 90% wartości standardowej nadwyżki bezpośredniej. W 2007 roku w województwie lubelskim w bazie polskiego FADN było 1120 gospodarstw rolniczych. Był to dobór celowy, odzwierciedlający liczebność przy uwzględnieniu typów rolniczych, wielkości ekonomicznej i powierzchni użytków rolnych (UR).

W opracowaniu analizie poddano gospodarstwa indywidualne z województwa lubelskiego, prowadzące rachunkowość rolną w latach 2004–2007. Obszar ten wybrany został z uwagi na typowo rolniczy charakter regionu, w którym rolnictwo jest główną gałęzią gospodarki, oraz ze względu, że jest to województwo zaliczane do najsłabiej rozwiniętych regionów w Polsce, a także w Unii Europejskiej (UE).

Do oceny stopnia płynności finansowej gospodarstw rolniczych wykorzystano wskaźnik bieżącej płynności finansowej, obliczany jako iloraz aktywów obrotowych do zobowiązań krótkoterminowych. Rentowność majątku obliczono jako relację dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolniczego do wartości aktywów.

Przy określeniu zależności między bieżącą płynnością finansową a rentownością majątku gospodarstwa rolnicze podzielono na cztery grupy. Kryterium podziału był wskaźnik bieżącej płynności finansowej. Pierwsza grupa gospodarstw obejmowała 33% ich zbiorowości o najniższej wielkości wskaźnika bieżącej płynności finansowej, druga o przeciętnej (33%), z kolei trzecia o wielkości najwyższej (33%). Do grupy czwartej zakwalifikowano gospodarstwa bez zobowiązań krótkoterminowych, w przypadku których nie było możliwe obliczenie wskaźnika bieżącej płynności finansowej, ponieważ mianownik równy jest zeru. W ten sposób uzyskano podział gospodarstw rolniczych na pierwszą (I), drugą (II), trzecią (III) oraz czwartą (IV) grupę.

W ramach przyjętego kryterium grupowania, gospodarstwa rolnicze podzielono ze względu na typ rolniczy, siłę ekonomiczną i powierzchnię UR. W ramach typu rolniczego gospodarstwa analizowano w następujących grupach: uprawy polowe, zwierzęta żywione w systemie wypasowym (razem z krowami mlecznymi), zwierzęta ziarnożerne oraz mieszane. Gospodarstwa grupowano także według wielkości ekonomicznej, określanej sumą standardowych nadwy-

²Ustawa z dnia 29 listopada 2000 r. o zbieraniu i wykorzystywaniu danych rachunkowych z gospodarstw rolnych, Dz.U. z 2001 r. Nr 3, poz. 20, z późn. zm.

żek bezpośrednich³ wszystkich działalności występujących w gospodarstwie rolniczym. Wielkość ekonomiczna mierzona jest w jednostkach ESU⁴ (1 ESU = 1200 Euro). Przyjęto następujące klasy wielkości ekonomicznej gospodarstw rolniczych: bardzo małe (< 4 ESU), małe (4 =< 8 ESU), średnio małe (8 =< 16 ESU) oraz średnio duże (16 =< 40 ESU). W ramach badanej populacji gospodarstw wyodrębniono również następujące grupy obszarowe: małe (5 =< 10 ha), średnio małe (10 =< 20 ha), średnio duże (20 =< 30 ha), duże (30 =< 50 ha) i bardzo duże (>= 50 ha). W badaniach pominięto, z uwagi na ich małą liczebność, gospodarstwa o następujących typach rolniczych: uprawy ogrodnicze, winnice, uprawy trwałe oraz gospodarstwa należące do klas ekonomicznych: duże (40 =< 100) i bardzo duże (=> 100). Wyniki w ramach FADN można uzyskać w przypadku, gdy w danej grupie gospodarstw ich liczba wynosi co najmniej 15.

Wyniki badań

W tabeli 1 przedstawiono wskaźnik rentowności majątku w zależności od poziomu bieżącej płynności finansowej. We wszystkich grupach gospodarstw odnotowano efektywne wykorzystanie posiadanego majątku. W latach 2004–2007 w miarę wzrostu płynności finansowej zwiększał się poziom rentowności majątku. W gospodarstwach najbardziej płynnych (grupa III) zyskowność majątku była najwyższa i w 2007 roku wynosiła 15%. Najniższy poziom rentowności majątku odnotowano w latach 2004–2005 w gospodarstwach nieposiadających zobowiązań krótkoterminowych, natomiast w latach następnych w gospodarstwach o najniższym poziomie bieżącej płynności finansowej. Odnotowano także tendencję rosnącą rentowności majątku w ujęciu dynamicznym (średnio o 4,5 p.p.). W badanym okresie najwyższy przyrost rentowności majątku stwierdzono w grupie gospodarstw nieposiadających zobowiązań krótkoterminowych (o 6,2 p.p.), natomiast najniższy w grupie o najwyższej płynności finansowej (o 3,5 p.p.). Reasumując, gospodarstwa rolnicze Lubelszczyzny efektywnie zarządzają posiadanym majątkiem, o czym świadczy wzrost wskaźników rentowności majątku w badanym okresie.

³Standardowa nadwyżka bezpośrednia jest nadwyżką wartości produkcji danej działalności rolnej nad wartością kosztów bezpośrednich w przeciętnych dla danego regionu warunkach produkcji. Aby wyeliminować wpływ zmian w produkcji lub ceny produktów i środków produkcji, do obliczeń przyjmowane są średnie z trzech lat odpowiedniego okresu, na podstawie uśrednionych rocznych danych z danego regionu. Z tego właśnie powodu pojęcie nadwyżki bezpośredniej zostało uzupełnione terminem „standardowa” [Goraj, Osuch, Płonka 2008, s. 9].

⁴ESU (ang. European Size Unit) – Europejska Jednostka Wielkości.

Tabela 1

Rentowność majątku [%] a poziom bieżącej płynności finansowej gospodarstw rolniczych

Grupa gospodarstw	Lata				Zmiana 2007–2004
	2004	2005	2006	2007	
I	8,2	7,6	9,6	11,7	3,5
II	9,3	9,6	10,8	13,4	4,1
III	10,7	9,7	12,4	15,0	4,3
IV	7,1	7,4	10,9	13,3	6,2
Razem*	8,8	8,6	10,9	13,4	4,5
IV–I	–1,1	–0,2	1,3	1,6	2,7

Źródło: Opracowanie własne.

*Razem = średnia arytmetyczna w danym roku.

W tabeli 2 przedstawiono rentowność majątku gospodarstw w zależności od poziomu bieżącej płynności finansowej w poszczególnych typach rolniczych. W większości badanych lat w miarę wzrostu bieżącej płynności finansowej zwiększała się rentowność majątku. Nie była to jednak jednolita tendencja. Gospodarstwa rolnicze o najwyższym poziomie bieżącej płynności (grupa III) na ogół miały wyższą efektywność wykorzystania majątku w porównaniu z tymi o najniższej płynności finansowej (grupa I). Świadczyć to może o tym, że wysoki poziom płynności finansowej zazwyczaj wiąże się również z wyższą efektywnością wykorzystania majątku.

W badanym okresie najwyższą średnią rentowność majątku odnotowywały gospodarstwa wyspecjalizowane w chowie zwierząt żywnych w systemie wypasowym, od 11,9% w roku 2004 do 15,8% w roku 2007. W gospodarstwach tych najbardziej efektywnie wykorzystywały majątek te nieposiadające zobowiązań krótkoterminowych, w których w badanym okresie poziom rentowności był najwyższy w stosunku do pozostałych grup i w 2007 roku wynosił 17,3%. Gospodarstwa rolnicze niewyspecjalizowane w konkretnym typie produkcji (mieszane) na ogół odnotowywały niższą rentowność majątku w stosunku do tych wyspecjalizowanych. W latach 2004–2006 najmniej efektywne były gospodarstwa o typie rolniczym uprawy polowe oraz mieszane, w których średni wskaźnik rentowności majątku kształtował się w przedziale odpowiednio 7,7–10,5% i 8,5–10,4%. W 2007 roku najniższą rentowność majątku odnotowano w gospodarstwach specjalizujących się w chowie zwierząt ziarnożernych, od 6,4% w grupie I do 12,4% w grupie III.

W badanym okresie, we wszystkich typach rolniczych z wyjątkiem zwierząt ziarnożernych, wystąpiło zwiększanie się rentowności majątku, aczkolwiek nie była to jednolita tendencja. W 2007 roku najwyższy przyrost rentowności majątku

Tabela 2

Rentowność majątku [%] a poziom bieżącej płynności finansowej i typ rolniczy gospodarstw rolniczych

Grupa gospodarstw	Lata				Zmiana 2007–2004
	2004	2005	2006	2007	
Uprawy polowe					
I	7,5	4,7	9,2	13,2	5,7
II	8,6	9,1	10,2	14,1	5,5
III	8,6	8,7	12,1	17,6	9,0
IV	6,2	6,1	10,4	13,8	7,6
Razem	7,7	7,2	10,5	14,7	7,0
IV–I	–1,3	1,4	1,2	0,6	1,9
Zwierzęta żywione w systemie wypasowym					
I	9,3	13,8	11,0	17,2	7,9
II	10,5	11,5	13,3	12,8	2,3
III	14,6	13,4	13,6	15,9	1,3
IV	13,3	16,4	14,8	17,3	4,0
Razem	11,9	13,8	13,2	15,8	3,9
IV–I	4,0	2,6	3,8	0,1	–3,9
Zwierzęta ziarnożerne					
I	9,9	9,1	7,6	6,4	–3,5
II	12,2	11,3	11,7	10,0	–2,2
III	14,8	10,9	14,8	12,4	–2,4
IV	11,2	7,0	10,0	9,2	–2,0
Razem	12,0	9,6	11,0	9,5	–2,5
IV–I	1,3	–2,1	2,4	2,8	1,5
Mieszane					
I	8,3	8,4	8,8	10,9	2,6
II	8,8	8,4	10,2	14,2	5,4
III	11,1	8,9	12,0	11,8	0,7
IV	5,9	7,2	10,5	11,6	5,7
Razem	8,5	8,2	10,4	12,1	3,6
IV–I	–2,4	1,2	1,7	0,7	3,1

Źródło: Opracowanie własne.

gospodarstw w stosunku do 2004 roku odnotowano w gospodarstwach o typie uprawy polowe, o najwyższym poziomie płynności bieżącej, z 8,6 do 17,6%, tj. o 9,0 p.p. Z kolei w gospodarstwach należących do typu rolniczego zwierzęta ziarnożerne w 2007 roku, w stosunku do 2004 roku, odnotowano spadek efektywności wykorzystania posiadanego majątku, najwyższy w grupie I (z 9,9 do 6,4%), a najniższy w gospodarstwach bez zobowiązań krótkoterminowych (z 11,2 do 9,2%).

Tabela 3 przedstawia rentowność majątku gospodarstw rolniczych Lubelszczyzny w zależności od poziomu bieżącej płynności finansowej i siły ekonomicznej wyrażonej w ESU. W wydzielonych grupach gospodarstw wraz ze wzrostem bieżącej płynności finansowej zazwyczaj zwiększała się także rentowność majątku. Wyjątek stanowiły gospodarstwa bardzo małe (< 4 ESU), w których w 2005 roku najwyższą rentowność majątku odnotowały te z grupy I, na poziomie 6,1%, podczas gdy w gospodarstwach z grupy III wskaźnik ten wynosił 3,4%. Najbardziej znaczący wzrost efektywności wykorzystania majątku, wraz ze zwiększaniem się płynności finansowej, odnotowano w 2007 roku w gospodarstwach małych, w których w grupie o najwyższej płynności bieżącej rentowność majątku wynosiła 15,3% i była wyższa w stosunku do grupy o najniższej płynności o 5,3 p.p. W gospodarstwach średnio dużych w latach 2005–2007 najwyższą rentowność majątku odnotowały te nieposiadające zobowiązań krótkoterminowych. W okresie tym stwierdzono rosnącą przewagę poziomu rentowności majątku gospodarstw z grupy IV nad I – do 4,9 p.p. w 2007 roku.

W latach 2004–2007 stwierdzono jednolitą, dodatnią zależność między dochodowością majątku a siłą ekonomiczną gospodarstw. We wszystkich wydzielonych grupach gospodarstw im wyższa była siła ekonomiczna, tym odnotowywano większą rentowność majątku. W konsekwencji najbardziej rentowne były gospodarstwa najsilniejsze pod względem ekonomicznym (16 =< 40 ESU). W grupie tej najbardziej rentowne były gospodarstwa nieposiadające zobowiązań krótkoterminowych (11,4–17,7%), z wyjątkiem 2004 roku, w którym wyższą efektywność wykorzystania majątku odnotowały te najbardziej płynne (13,3%). Można zatem przypuszczać, że właściciele gospodarstw silnych pod względem ekonomicznym umiejętnie dopasowują poziom posiadanego majątku do możliwości jego efektywnego wykorzystania, natomiast tych o małej sile ekonomicznej utrzymują zbyt wysoką wielkość majątku w stosunku do uzyskiwanego dochodu z gospodarstwa.

W badanym okresie we wszystkich grupach gospodarstw rolniczych, wydzielonych ze względu na siłę ekonomiczną, odnotowano wzrost rentowności majątku, aczkolwiek nie była to jednolita tendencja. Najwyższy przyrost rentowności w 2007 roku w stosunku do 2004 roku stwierdzono w gospodarstwach bardzo małych, od 5,3 p.p. w grupie IV do 8,5 p.p. w grupie I, co należy uznać za

Tabela 3

Rentowność majątku [%] a poziom bieżącej płynności finansowej i siła ekonomiczna gospodarstw rolniczych

Grupa gospodarstw	Lata				Zmiana 2007–2004
	2004	2005	2006	2007	
Bardzo małe (< 4 ESU)					
I	1,7	6,1	6,8	10,2	8,5
II	4,8	3,9	7,6	10,8	6,0
III	3,9	3,4	10,5	12,1	8,2
IV	3,9	5,8	9,2	9,2	5,3
Razem	3,6	4,8	8,5	10,6	7,0
IV–I	2,2	–0,3	2,4	–1,0	–3,2
Małe (4 =< 8 ESU)					
I	6,4	6,0	9,6	10,6	4,2
II	7,2	7,6	9,6	11,0	3,8
III	7,9	8,5	12,7	15,3	7,4
IV	5,7	5,6	9,3	12,2	6,5
Razem	6,8	6,9	10,3	12,3	5,5
IV–I	–0,7	–0,4	–0,3	1,6	2,3
Średnio małe (8 =< 16 ESU)					
I	8,1	6,8	10,1	12,2	4,1
II	9,7	9,4	9,2	13,5	3,8
III	9,6	9,7	12,0	15,9	6,3
IV	8,6	8,9	10,9	15,7	7,1
Razem	9,0	8,7	10,6	14,3	5,3
IV–I	0,5	2,1	0,8	3,5	3,0
Średnio duże (16 =< 40 ESU)					
I	10,2	7,9	9,7	12,8	2,6
II	11,8	10,9	11,7	14,9	3,1
III	13,3	10,0	12,6	15,0	1,7
IV	9,8	11,4	14,5	17,7	7,9
Razem	11,3	10,1	12,1	15,1	3,8
IV–I	–0,4	3,5	4,8	4,9	5,3

Źródło: Opracowanie własne.

sytuację korzystną, dobrze rokującą na przyszłość. Najniższy wzrost rentowności majątku wystąpił natomiast w gospodarstwach najsilniejszych pod względem ekonomicznym (średnio o 3,8 p.p.). Dynamiczny wzrost rentowności w gospodarstwach bardzo małych w stosunku do najsilniejszych pod względem ekonomicznym świadczyć może o lepszym dopasowaniu wielkości majątku do skali prowadzonej działalności, co należy ocenić pozytywnie.

Rentowność majątku gospodarstw rolniczych Lubelszczyzny, w zależności od poziomu bieżącej płynności finansowej i powierzchni UR, przedstawiono w tabeli 4. Gospodarstwa o wysokim poziomie płynności bieżącej na ogół odnotowywały wyższą rentowność majątku w porównaniu z tymi o niskiej płynności, co świadczy o racjonalnym zarządzaniu posiadanym majątkiem w gospodarstwach najbardziej płynnych. Najwyższą różnicę między III a I grupą gospodarstw stwierdzono w 2006 roku w gospodarstwach średnio dużych, w których rentowność majątku w grupie o najniższej bieżącej płynności wynosiła 8,4%, natomiast w grupie o najwyższym wskaźniku płynności 13,5%. Jedynie w 2004 roku w gospodarstwach rolniczych, należących do grupy obszarowej 30–50 ha UR, wyższą rentowność odnotowały te o najniższej bieżącej płynności w stosunku do tych najbardziej płynnych. Odpowiednio w grupie I wskaźnik ten wynosił 10,3%, natomiast w III grupie 9,9%. Stwierdzono także, że w latach 2004–2005 w miarę wzrostu powierzchni UR gospodarstwa we wszystkich wydzielonych grupach wzrastała rentowność majątku. Wyjątek stanowiły gospodarstwa bardzo duże, w których w porównaniu z gospodarstwami dużymi odnotowano spadek rentowności majątku najwyższy w 2005 roku (o 2,4 p.p.). Z kolei w latach 2006–2007 w analizowanych grupach gospodarstw nie dostrzeżono jednolitej tendencji w kształtowaniu się rentowności majątku w zależności od powierzchni UR, aczkolwiek gospodarstwa bardzo duże obszarowo w stosunku do małych efektywniej zarządzały posiadanym majątkiem, średnio o 0,9 p.p. w 2006 roku i o 1,2 p.p. w 2007 roku.

W analizowanym okresie, we wszystkich wydzielonych grupach gospodarstw rolniczych, odnotowano wzrost rentowności majątku. Jednak tylko w gospodarstwach małych stwierdzono jednolitą dodatnią tendencję. W grupie tej najwyższy wzrost wskaźnika efektywności wykorzystania majątku wystąpił w gospodarstwach o średnim i najniższym poziomie płynności bieżącej, tj. odpowiednio o 8,7 i 8,6 p.p. W 2007 roku w stosunku do 2004 roku najniższy przyrost rentowności odnotowały gospodarstwa duże z grupy I, z 10,3 do 11,0%, co może oznaczać mniej efektywne zarządzanie majątkiem w stosunku do pozostałych grup. W gospodarstwach średnio małych, średnio dużych i dużych najwyższy wzrost rentowności majątku dotyczył tych, które nie posiadały zobowiązań krótkoterminowych (od 5,6 do 6,9 p.p.). Świadczy to o tym, że właściciele tych gospodarstw coraz efektywniej wykorzystują posiadane aktywa.

Tabela 4

Rentowność majątku [%] a poziom bieżącej płynności finansowej i powierzchnia UR

Grupa gospodarstw	Lata				Zmiana 2007–2004
	2004	2005	2006	2007	
Małe (5 =< 10 ha)					
I	4,4	6,6	9,7	13,0	8,6
II	5,7	6,4	9,3	14,4	8,7
III	7,7	9,7	11,1	14,2	6,5
IV	5,7	6,0	9,9	12,6	6,9
Razem	5,9	7,2	10,0	13,6	7,7
IV–I	1,3	–0,6	0,2	–0,4	–1,7
Średnio małe (10 =< 20 ha)					
I	7,3	7,5	10,0	11,6	4,3
II	8,2	8,0	9,7	12,6	4,4
III	10,7	9,2	11,9	15,6	4,9
IV	6,3	7,1	9,7	12,3	6,0
Razem	8,1	8,0	10,3	13,0	4,9
IV–I	–1,0	–0,4	–0,3	0,7	1,7
Średnio duże (20 =< 30 ha)					
I	8,5	7,8	8,4	10,6	2,1
II	9,0	9,0	11,1	13,5	4,5
III	11,3	9,3	13,5	13,4	2,1
IV	9,3	8,1	11,3	16,1	6,8
Razem	9,5	8,6	11,1	13,4	3,9
IV–I	0,8	0,3	2,9	5,5	4,7
Duże (30 =< 50 ha)					
I	10,3	9,5	8,6	11,0	0,7
II	13,0	12,8	12,4	14,3	1,3
III	9,9	11,7	12,5	15,1	5,2
IV	9,5	11,8	15,1	15,1	5,6
Razem	10,7	11,5	12,2	13,9	3,2
IV–I	–0,8	2,3	6,5	4,1	4,9
Bardzo duże (>= 50 ha)					
I	9,7	7,4	9,6	12,0	2,3
II	8,1	11,1	11,7	15,1	7,0
III	13,7	8,7	12,2	16,4	2,7
IV	–	–	–	–	–
Razem	10,5	9,1	11,2	14,5	4,0

Źródło: Opracowanie własne.

Reasumując, bardzo korzystnie należy ocenić efektywne wykorzystanie majątku w badanych gospodarstwach rolniczych, co świadczy o umiejętnym dopasowywaniu potencjału w tym zakresie do możliwości uzyskiwania korzystnych efektów ekonomicznych. Na ogół gospodarstwa o wyższej płynności finansowej były bardziej rentowne, aczkolwiek nie była to jednolita tendencja. Stwierdzono także, że najwyższą rentowność majątku odnotowywały gospodarstwa wyspecjalizowane w chowie zwierząt żywnych w systemie wypasowym, najsilniejsze ekonomicznie oraz te o największej powierzchni UR.

Wnioski

W opracowaniu przedstawiono zależności między rentownością majątku a bieżącą płynnością finansową gospodarstw rolniczych w województwie lubelskim. Na podstawie przeprowadzonych badań sformułowano następujące wnioski:

1. Gospodarstwa rolnicze efektywnie zarządzały majątkiem, o czym świadczą wysokie wskaźniki rentowności. Odnotowano tendencję zwiększania się rentowności majątku wraz ze wzrostem poziomu wskaźnika bieżącej płynności finansowej. Najwyższe zwiększenie rentowności majątku odnotowano w gospodarstwach bez zobowiązań krótkoterminowych. Jednocześnie ta grupa gospodarstw charakteryzowała się na ogół najniższą efektywnością wykorzystania tego majątku. Oznacza to, że wykorzystywanie obcych źródeł finansowania przyczyniało się do zwiększenia efektywności funkcjonowania gospodarstw rolniczych.
2. Najwyższą rentownością majątku charakteryzowały się gospodarstwa o typie rolniczym zwierzęta żywnie w systemie wypasowym. Na ogół w miarę wzrostu bieżącej płynności finansowej zwiększała się efektywność wykorzystania majątku, co świadczy o tym, że utrzymywanie wysokiej płynności finansowej sprzyja wyższej rentowności majątku. W badanych grupach gospodarstw nie odnotowano jednoznacznych zależności między wielkością rentowności majątku a poziomem bieżącej płynności finansowej w ujęciu dynamicznym.
3. Wraz ze wzrostem siły ekonomicznej gospodarstw zwiększała się efektywność wykorzystania majątku. Stwierdzono także, że gospodarstwa o dużej powierzchni UR notowały wyższą rentowność majątku w stosunku do małych. Oznacza to, że gospodarstwa najsilniejsze pod względem ekonomicznym oraz duże obszarowo osiągają coraz większą przewagę konkurencyjną nad pozostałymi grupami gospodarstw pod względem umiejętności dopasowania poziomu posiadanego majątku do możliwości jego efektywnego wykorzystania. W grupach gospodarstw wydzielonych ze względu na ich

wielkość ekonomiczną oraz powierzchnię UR na ogół notowano jednolitą, dodatnią zależność między poziomem rentowności a bieżącą płynnością finansową. Stwierdzono także wzrost dochodowości majątku w badanym okresie.

Literatura

- GOŁĘBIEWSKI G., TŁACZAŁA A.: *Analiza ekonomiczno-finansowa w ujęciu praktycznym*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2005.
- GORAJ L., OSUCH D., PŁONKA R.: *Wyniki standardowe uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN w 2007 roku*, Wydawnictwo IERiGŻ-PIB, Warszawa 2008.
- KACZMAREK T.: *Zarządzanie płynnością finansów małych i średnich przedsiębiorstw – ujęcie praktyczne*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2007.
- KISIELIŃSKA J.: *Wykorzystanie metod wielowymiarowej analizy do oceny sytuacji finansowej gospodarstw rolniczych*, *Więś i Rolnictwo*, nr 4 (121), Warszawa 2003.
- SIERPIŃSKA M., JACHNA T.: *Ocena przedsiębiorstwa według standardów światowych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004.
- SIERPIŃSKA M., WĘDZKI D.: *Zarządzanie płynnością finansową w przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002.
- Ustawa z dnia 29 listopada 2000 r. o zbieraniu i wykorzystywaniu danych rachunkowych z gospodarstw rolnych, Dz.U. z 2001 r. Nr 3, poz. 20, z późn. zm.
- WASILEWSKI M.: *Płynność finansowa a efektywność gospodarstw indywidualnych*, *Roczniki Nauk Rolniczych, Seria G – Ekonomia Rolnictwa*, tom 92, zeszyt 1, 2005.
- WASILEWSKI M.: *Poziom wskaźnika szybkiej płynności finansowej a efektywność przedsiębiorstw rolniczych*, [w:] *Zarządzanie finansami firm – teoria i praktyka*, Prace Naukowe AE we Wrocławiu, nr 1159, Wydawnictwo AE we Wrocławiu, Wrocław 2007.
- WAŚNIEWSKI T., SKOCZYŁAS W.: *Analiza przepływów środków pieniężnych pomocą w zarządzaniu finansami przedsiębiorstwa*, *Rachunkowość*, nr 6, Warszawa 1996.
- WAWRYSZUK-MISZTAŁ A.: *Strategie zarządzania kapitałem obrotowym netto w przedsiębiorstwach. Studium empiryczno-teoretyczne*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2007.

Return on Assets in Relation to Current Financial Liquidity of Agriculture Farms in Lubelskie Voivodeship

Abstract

The elaboration estimated relation between return on assets and current financial liquidity in agriculture farms, situated in lubelskie voivodeship. The utilization of assets in farms were viable. In general, in research appeared tendency of higher return on assets in farms together with growing level of

financial liquidity. The highest increase of return on assets noticed in farms which did not possess any current liabilities. At the same time this group characterized by the lowest return on assets. The highest return on assets was ascertained in farms of “grazing livestock” agriculture type. Together with growing European Size Unit, farms enhanced their efficiency of assets utilization. The large farms was characterized by a higher profitability in relation to small. It suggests that farms which, were the strongest from the economic point and large cropland area, enhanced their competitiveness in this area comparing to farms with low economic power and small cropland area.